

Nr 527.

Av herr **Ohlon**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för lärarutbildningens ordnande.

Kungl. Maj:ts proposition 219/1950 innebär bl. a. att provårsanstalterna för utbildning av läroverkslärare, folkskoleseminarierna och eventuellt småskoleseminarierna skola ersättas av gemensamma lärarhögskolor.

Av propositionen framgår att inrättandet av dylika lärarutbildningsanstalter i sådan omfattning, att de täcka hela utbildningsbehovet av lärare, ligger i en avlågsen framtid.

I detta sammanhang uppstår frågan, hur man skall förfara under övergångstiden. Vad beträffar folk- och småskoleseminarierna har skolkommissionen föreslagit en provisorisk seminariereform i avvaktan på frågans slutgiltiga lösning. Departementschefen ansluter sig härtill och säger sig sedermera ämna föreslå åtgärder, som syfta till delreformer i den mån detta är möjligt inom seminariernas organisation.

För provårsanstalternas del saknas emellertid ett liknande uttalande. Detta sammanhänger sannolikt med att en reformering av lärarutbildningen torde komma att medföra större förändringar för folk- och småskollärarna än för läroverkslärarna. Läroverkslärarnas utbildningsgång tycks nämligen av projekten att döma bli i stor utsträckning normgivande för den nya lärarutbildningen. Emellertid vore det olyckligt, om provårsanstalternas verksamhet under övergångstiden icke tillräckligt beaktades. Vid olika tillfällen har genom motioner i riksdagen påpekats, att den praktiska läroverkslärarutbildningen löper allvarlig fara på grund av svårigheterna för provårsanstalterna att locka till sig de mest kvalificerade lärarna som handledare. Vid vissa provårsanstalter är det till och med ett problem att över huvud taget kunna erhålla handledare, som själva äga den praktiska utbildning, som de skola meddela andra. Statsutskottet har också i sitt utlåtande nr 8 till innevarande års riksdag liksom tidigare understrukit angelägenheten av att åtgärder snarast vidtagas för att åstadkomma tillfredsställande avlöningsförmåner vid provårsanstalterna.

Det är att hoppas, att den av Kungl. Maj:t tillsatta pedagogisk-organisatoriska kommittén snabbt skall kunna lägga fram ett förslag, som löser det alltmera brännande problemet om rekryteringen till provårsläroverken. Kommittén har dock icke, helt naturligt för övrigt, fått i uppdrag att utreda den pedagogiska sidan av provårsanstalternas verksamhet. Under årens lopp har från läroverkslärarhåll framhållits behovet av vissa delreformer inom nuvarande provårsorganisation.

Läroverkens krisutredning har nyligen till Kungl. Maj:t överlämnat ett delbetänkande angående provåret, men enligt direktiven har utredningen i första hand haft i uppdrag att pröva frågan om en av krisförhållandena motiverad avkortning av provårskursen, vilket dock icke hindrat utredningen att föreslå vissa reformer av allmänare art, som äro motiverade, oavsett vilken längd man tillämnar den praktiska lärarutbildningen. Det är emellertid önskvärt, att utbildningen vid provårsanstalterna under 1950-talet successivt närmas till den planerade utbildningen vid lärarhögskolorna i likhet med vad departementschefen uttalat angående seminarierna, detta alldeles oberoende av om de för alla lärarkategorier gemensamma lärarhögskolorna i erforderlig utsträckning komma till stånd eller ej. Förutsättningar böra därför skapas för de utredningar och kostnadsökningar, som kunna visa sig erforderliga. De utgifter, som äro behövlige för att öka provårsanstalternas kapacitet och effektivitet till det maximala, torde bli relativt obetydliga i förhållande till utbytet.

Av de många frågor, som uppstå vid en allmän översyn av den praktiska utbildningen av de högre skolornas lärare, skola här blott två beröras. Den första gäller betygsgivningen. Enär provårsbetyget spelar en nästan avgörande roll för den unge lärarens framtida karriär, är det av största vikt, dels att betygsgivningen vid de olika provårsanstalterna blir så enhetlig som möjligt, dels att betygen differentieras på så sätt, att de ge ett bättre uttryck än nu för de skiftande lärarbegåvningarna. Här finns plats för reformer, som inte kräva några vidlyftiga åtgärder men som icke desto mindre äro av stor betydelse. Vad som i första rummet erfordras, är allmänna direktiv beträffande betygsgivningen, så att betygen bli i görligaste mån enhetliga och betygsskalan såväl uppåt som nedåt bättre utnyttjas än vad som för närvarande är fallet.

Den andra frågan gäller att skapa garanti för att de till lärarutbildningsanstalterna utnämnda lärarna verkligen där tjänstgöra. Alltför ofta händer det, att dessa lärare, ej sällan de dugligaste, taga tjänstledighet efter kortare varsel strax före läsårets början eller under pågående termin. Långt ifrån alltid har anledningen till tjänstledigheten något intresse för lärarutbildningsanstalterna såsom sådana. Följden blir, att handledningen i viss utsträckning måste anförtros åt unga och mindre erfarna extra ordinarie lärare. Frågan sammanhänger med utnämningarna till dessa läroanstalter. Det kan diskuteras, huruvida de vanliga befordringsgrunderna här böra tillämpas och huruvida icke betydligt större hänsyn än nu böra tagas till de sökandes speciella lämplighet för den påfrestande handledningen och utbildningen av lärarkandidater. Den sammanhänger också med de ekonomiska villkor, som lärarutbildningsanstalterna kunna erbjuda. Här ligger nog tyngdpunkten i hela problemkomplexet. Tilläggas bör, att antalet extra ordinarie lärartjänster vid provårsläroverken bör inskränkas till ett oundgängligt minimum.

Med stöd av det ovan anförda får jag därför föreslå,
att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa, att sådana
åtgärder vidtagas, att läroverkslärarutbildningen vid prov-
årsanstalterna bättre än nu motsvarar sitt ändamål, varvid
de synpunkter böra vara vägledande, som föresvävat skol-
kommissionen vid dess skissering av de planerade lärar-
högskolorna.

Stockholm den 17 oktober 1950.

Sven Em. Ohlson.
